

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет фізичної культури
Кафедра спорту і спортивних ігор

Дипломна робота (проєкт)
магістра

з теми: **«МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДБОРУ ДІТЕЙ В ГРУПИ
ПОЧАТКОВОЇ ПІДГОТОВКИ З ДЗЮДО»**

Виконав: студент 2 курсу, групи FKS1-M22
спеціальності 017 Фізична культура і спорт

Расуєв Рустам Магомедович

Керівник: **Прозар М. В.,**

кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент

Рецензент: **Гуска М. Б.,**

кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент

Кам'янець-Подільський – 2023 рік

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. СПОРТИВНИЙ ВІДБІР ЯК ЗАСІБ ПОШУКУ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ ДЛЯ ЗАНЯТЬ РІЗНИМИ ВИДАМИ СПОРТУ	8
1.1. Прогнозування здібностей обдарованих дітей, як наукова проблема.....	8
1.2. Фізична активність дітей та її значення у спортивній селекції.....	16
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	20
2.1. Методи дослідження.....	20
2.2. Організація дослідження	28
РОЗДІЛ 3. ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНТЕГРАТИВНОЇ МЕТОДИКИ ВІДБОРУ ДІТЕЙ У ГРУПИ ПОЧАТКОВОЇ ПІДГОТОВКИ В ДЮСШ.....	30
3.1. Методичні та практичні аспекти обґрунтування відбору дітей в групи початкової підготовки з дзюдо	30
3.2. Стан фізичного розвитку юних дзюдоїстів	39
3.3. Функціональний стан юних дзюдоїстів досліджуваних груп	41
3.4. Стан фізичної підготовленості юних дзюдоїстів.....	46
3.5. Стан техніко-тактичної підготовленості юних дзюдоїстів.....	49
ВИСНОВКИ.....	54
ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- АТ – Артеріальний тиск;
ЖЄЛ – життєва ємність легень;
ЧД – частота дихання;
ЧСС – частота серцевих скорочень.

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний спорт вищих досягнень розвивається в умовах гострої конкурентної боротьби. Так, боротьбу за медалі на Олімпійських іграх та світових чемпіонатах з дзюдо ведуть близько 180 федерацій з різних країн світу.

У свою чергу, досягнення високих спортивних результатів багато в чому залежить від ступеня розвитку фізичних та психічних здібностей людини, що передбачає можливість спортивного відбору осіб з найвищим рівнем розвитку важливих для цього виду спорту якостей (І. Л. Гасюк, 2012; М. М. Линець, 2017; О. І. Мозговий, 2006; С. М. Шевцов, 2019 та ін.).

Для сучасного спорту характерним є постійне підвищення вимог до всебічної підготовленості спортсменів. У цих умовах першочергового значення набуває глибоке вивчення індивідуальних особливостей спортсменів та розробка ефективної методики відбору для занять тим чи іншим видом спорту (М. М. Линець, 2016; О. Шинкарук, 2015; В. Н. Платонов, 2004; В. В. Пісарук, 2011).

Однією із суттєвих складових спортивного відбору є розробка адекватних критеріїв, що дозволяють діагностувати особливості обдарованості спортсмена. Прогнозування потенційних досягнень спортсмена може бути здійснено на основі показників, прийнятих як критерії спортивної придатності до спеціалізації у певному виді спорту.

Оптимально обрана спеціалізація відповідно до рухових можливостей допомагає спортсменам швидко прогресувати та досягати великих висот та довголіття у спорті. Знання можливостей рухового потенціалу дозволяє також диференціювати прогностично сильні та слабкі сторони фізичних можливостей атлета і, відповідно, активно удосконалювати сильні компоненти підготовленості, та спрямовано за допомогою спеціальних методів розвивати малозабезпечені.

Особливо важливо правильно визначити здібності до спортивної діяльності у дітей 8-10 років, оскільки саме у цьому віці вони зазвичай залучаються до занять у більшості видів спорту (у тому числі і в дзюдо).

У сучасній практиці спорту дуже важливо, щоб кожен тренер володів найпростішими методами діагностики рухового потенціалу для виявлення можливої сфери спортивної діяльності підопічного.

У даний час для оцінки можливостей спортсмена найчастіше використовуються критерії, які стосуються так званих модельних характеристик (О. Ю. Прісич, 2020; О. Г. Аврунін, 2018; О. Є. Дорофєєва, 2016), що забезпечують успіх у спорті та вимагають тривалого і постійного спостереження за динамікою комплексу показників, що включають в себе показники статури (О. А. Шинкарук, 2013), психологічного статусу (Т. Ю. Круцевич, 2011), рухових здібностей (В. Платонов, 2008), темпів ростових процесів та біологічного дозрівання (В. І. Філімонов, 2010) на всіх етапах спортивного становлення.

Складність проведення тривалих комплексних спостережень із залученням широкого штату фахівців у сучасних умовах, безумовно, лімітує використання цих критеріїв і цим знижує як надійність, так і довготривалість прогнозу, зменшує адекватність вибору спеціалізації.

Аналіз наукової літератури засвідчив, що у практиці спортивного відбору як критерію визначення перспективності спортсмена недостатньо використовуються показники рухової активності. Хоча багато авторів стверджують, що оптимальний рівень рухової активності позитивно впливає на розвиток морфо-функціональних систем та рухових здібностей людини, а відповідно, важливий при визначенні спортивної придатності (О. А. Шинкарук, 2011; 2013; Т. О. Белкова, О. В. Тихоненко, 2020; В. М. Костюкевич, 2017).

Існуюча сьогодні система спортивного відбору не забезпечує виявлення перспективних дітей за умов ведення єдиноборства. На думку О. О. Панасюк (2021), це завдання можна вирішити у вигляді використання у спортивному відборі спеціалізованих рухливих ігор з елементами єдиноборств.

Об'єкт дослідження – педагогічний процес спортивного відбору дітей в групи початкової підготовки з дзюдо.

Предмет дослідження – зміст інтегративної методики відбору дітей групи початкової підготовки з дзюдо.

Мета дослідження – наукове обґрунтування та дослідно-експериментальна перевірка ефективності інтегративної методики відбору дітей до груп початкової підготовки з дзюдо.

Завдання дослідження.

1. На основі аналізу літературних джерел проаналізувати сучасний стан розробленості питань спортивного відбору дітей.

2. Науково обґрунтувати та розробити інтегративну методику відбору дітей в групи початкової підготовки з дзюдо.

3. Розробити педагогічну модель реалізації інтегративної методики відбору дітей в групи початкової підготовки з дзюдо.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури; соціологічні методи дослідження: опитування, анкетне опитування; педагогічні методи дослідження (педагогічне спостереження, оцінка рівня розвитку основних якостей, оцінка рухової активності, виявлення перспективності дитини на умовах ведення єдиноборства, визначення рівня техніко-тактичної підготовленості, формувальний педагогічний експеримент); медико-біологічні методи дослідження; методи математичної статистики.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження можуть бути використані у підготовці здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти спеціальності 017 Фізична культура і спорт під час вивчення обов'язкових освітніх компонентів «Теорія і методика фізичного виховання», «Теорія і методика спортивного тренування».

Апробація результатів дослідження. Основні результати дипломної роботи магістра обговорювались на звітній науковій конференції студентів, магістрантів

Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський 5-6 жовтня 2021 року).

Публікації. Результати дослідження за темою кваліфікаційної (дипломної) роботи магістра висвітлені в одній науковій статті.

Структура та обсяг дипломної роботи магістра. Роботу викладено на 63 сторінках, з яких 56 основного тексту, вона містить 14 таблиць. Дипломна робота складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків, практичних рекомендацій та списку 55 використаних літературних джерел.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз науково-методичної літератури засвідчив, що в теорії та практиці фізичного виховання та спортивного тренування недостатньо уваги приділяється використанню показників рухової активності та спеціалізованим рухливим іграм з елементами єдиноборств для визначення здібностей дітей у процесі спортивного відбору. У зв'язку з цим виникла необхідність розробки інтегративної методики відбору дітей групи початкової підготовки з дзюдо.

2. Науково обґрунтовано та розроблено інтегративну методику відбору дітей у групи початкової підготовки з дзюдо, що включає наступні організаційно-педагогічні блоки: блок фізичної підготовленості – визначення вихідного рівня фізичної підготовленості; блок рухової активності – виявлення показників рухової активності; спеціалізовано-ігровий блок – визначення здібностей дітей за умов ведення єдиноборства з допомогою спеціалізованих рухливих ігор з елементами єдиноборств.

3. Розроблено оптимальну педагогічну модель реалізації інтегративної методики відбору дітей у групи початкової підготовки з дзюдо, де на першому етапі визначався вихідний рівень фізичної підготовленості; на другому виявляється обсяг і потреба у руховій активності; на третьому визначалися можливості дітей за умов ведення єдиноборства з допомогою спеціалізованих рухливих ігор.

4. За результатами дослідження було виявлено наступне:

- у річному циклі рівень фізичного розвитку юних дзюдоїстів, які пройшли відбір за експериментальною програмою, порівняно з початком навчально-тренувальним циклом підвищився на 5,3 % ($P < 0,05$); у контрольній групі, де спортивний відбір проходив за загальноприйнятою системою, приріст становив 5,6 % ($P < 0,05$);

- процес удосконалення функціональних можливостей серцево-судинної системи та дихальної системи у дзюдоїстів експериментальної групи покращився на 13,1 % ($P < 0,05$), у контрольній групі – всього на 2,9 % ($P > 0,05$);

- показники фізичної підготовленості у дзюдоїстів експериментальної групи підвищилися на 25,1 % ($P < 0,05$), у контрольній групі – на 9,4 % ($P > 0,05$);

- рівень техніко-тактичної підготовленості в експериментальній групі був вищим на 31,6 % ($P < 0,05$), ніж у групі контролю.

Таким чином, реалізація інтегративної методики відбору дітей у групи початкової підготовки з дзюдо засвідчила її високу ефективність, що виражалося у статистично достовірних змінах усіх досліджуваних показників. Результати дослідження можна використовувати у системі спортивного відбору та інших видах єдиноборств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анатомія людини з основами фізіології : підруч. для студ. I-II р. а. В. В. Кривецький, М. Д. Лютик, С. М. Луканьова, О. В. Дибель. М-во охорони здоров'я України, М-во освіти та науки України, ВДНЗ України "Буковин. держ. мед. ун-т". Чернівці : Місто, 2017. 368 с.

2. Багас О., Ковальчук Р. Вплив психологічної підготовки на формування готовності до змагальної діяльності спортсменів. Психологічні науки. 2016. № 1 (3). С. 33-41.

3. Белікова М., Людвиченко О., Пастухова В. Роль різних видів сенсорної інформації в регуляції рухової активності. American Journal of Fundamental, Applied & Experimental Research. 13 (2). С. 14-19.

4. Белкова Т. О., Тихоненко О. В. Проблема відбору в спорті: теоретичні аспекти. Педагогіка й сучасні аспекти фізичного виховання : збірник наукових праць VI Міжнародної науково-практичної конференції (13-14 травня 2020 року) / за заг. ред. Ю. О. Долинного. Краматорськ : ДДМА, 2020. С. 127-133.

5. Бондарчук Н. Я. Належні норми рухових можливостей студентів Ужгородського національного університету. Спортивний вісник Придніпров'я : [науково-практичний журнал]. 2010. № 2. С. 157-159.

6. Бойченко Н. В. Контроль координаційних здібностей в ударних видах єдиноборств. Слобожанський науково-спортивний вісник : [наук.-теорет.журн.]. Харків : ХДАФК, 2014. № 6 (44). С. 15-18.

7. Босенко А. І., Топчій М. С., Орлик Н. Фізіологія спорту : навч. посіб. Одеса : Букаєв В. В., 2017. 67 с.

8. Височіна Н.Л. Психологічне забезпечення у системі підготовки спортсменів в олімпійському спорті : автореф. дис. ... доктора наук з фіз. виховання та спорту : 24.00.01. МОНУ. НУФВСУ. Київ, 2018. 46 с.

9. Воронова В. І. Психологія спорту : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.]. Київ : Олімпійська література, 2007. 298 с.

10. Гант О. Є. Діагностика перцептивно-гностичної сфери спортсменів на початкових етапах підготовки як умова збереження їх психологічного здоров'я. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. С. 95-102.

11. Гасюк І. Л. Спорт вищих досягнень: актуальні проблеми розвитку. Інвестиції: практика та досвід. № 11. 2012. С. 94-98.

12. Гринь, О. Р. Психологічне забезпечення та супровід підготовки кваліфікованих спортсменів : навчальний посібник. Київ : Олімпійська література, 2015. 276 с.

13. Гринь О., Воронова В. Система психологічного забезпечення підготовки спортсменів як проблема сучасної психології спорту. 2015. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/svp_2015_3_7.pdf.

14. Дацків П. П., Яремко Є. О. Критерії оцінювання адаптаційних можливостей спортсмена на анаеробні навантаження. Вісник Запорізького національного університету. 2010. № 1 (3). С. 82-85.

15. Дзюдо. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності. Київ, 1998. 312 с.

16. Диференціація фізичної підготовки спортсменів : монографія / авт. кол. : Линець М. М., Чичкан О. А., Хіменес Х. Р. та ін.; за заг. ред. М. М. Линця. Львів : ЛДУФК, 2017. 304 с.

17. Дорофєєва О. Є. Комплексна оцінка та корекція функціонального стану і резервних можливостей організму спортсменів. Спортивна медицина і фізична реабілітація. 2016. № 2. С. 25-30.

18. Коробейніков Г. В., Дудник О. К., Радченко Ю. А. Особливості формування психофізіологічних станів у спортсменів високої кваліфікації. Вісник

Чернігівського національного педагогічного університету. Вип. 91. Чернігів. 2011. С. 220-225.

19. Костюкевич В. М. Метрологічний контроль у фізичному вихованні та спорт : навч. посіб. 2-е вид. перероб. та доп. Київ : КНТ, 2017. 256 с.

20. Костюкевич В. М. Теорія і методика спортивної підготовки (на прикладі командних ігрових видів спорту). Навчальний посібник. Вінниця : Планер, 2014. 616 с.

21. Круцевич Т. Ю. Контроль у фізичному вихованні дітей та молоді. Київ : Олімпійська література, 2011. 224 с.

22. Линець М. Індивідуалізація та диференціація фізичної підготовки спортсменів. Фізична активність, здоров'я і спорт. 2016. № 2 (24). С. 34-44.

23. Ложкин Г. Психология спорта : схемы, комментарии, практикум : учебное пособие. Киев, 2011. 484 с.

24. Масенко Л. В. Значення ігрової діяльності у заняттях боротьбою дзюдо для дітей 6-10 років. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Випуск 9 (79). С. 65-68.

25. Михайлов Р. В. Психологічні особливості мотивації спортивної діяльності у спортсменів-дзюдоїстів. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Випуск 10 (141). С. 123-128.

26. Мозговий О. І. Особливості раннього спортивного відбору орієнтації і спортивної обдарованості юних спортсменів. Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту . 2006. № 8. С. 63-66.

27. Музика О. Л. Співвідношення здібностей та обдарованості: суб'єктно-ціннісний підхід. Актуальні проблеми психології : Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Київ : Видавництво «Фенікс», 2013. Т. XII. Психологія творчості. Випуск 17. С. 223-233.

28. Музика О. Л., Савиченко О. М. Розробка програми ціннісної підтримки розвитку спортивних здібностей. Збірник наукових праць інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України «Актуальні проблеми психології» у 12 томах. 2009. № 12 (8). С. 188-195.

29. Осадець М. Психологічна підготовка особистості в спорті. Нова педагогічна думка. 2014. № 4. С. 155-158.
30. Панасюк О. О., Гребік О. В., Хомич А. В., Коновальчук А. М. Відбір та поетапність підготовки в спортивних єдиноборствах. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Випуск 12 (144). 2021. С. 116-199.
31. Пасько В. В. Совершенствование учебно-тренировочного процесса на основе учета параметров общей физической подготовки регбистов. Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини. Львів : ЛДІФК, 2014. Вип 18. Т. 1. С. 193-200.
32. Пісарук В. В. Розробка науково-обґрунтованих основ спортивного відбору підлітків у групи з різних стилів бойових мистецтв, з подальшим встановленням їх фахової спеціалізації. 2011. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/punpu_2012_11-12_15.pdf.
33. Пилюян Р. Мотивация спортивной деятельности. Москва : ФиС, 2014. С. 23.
34. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практическое приложение. Киев : Олимпийская литература, 2004. 808 с.
35. Платонов В. Теория периодизации подготовки спортсменов высокой квалификации в течении года: предпосылки, формирование, критика. Наука в олимпийском спорте. 2008. № 1. С. 3-23.
36. Прісич О. Ю., Горохова Г. П., Аврунін О. Г. Метод тестування носового дихання для оцінки потенційних можливостей спортсменів. Актуальні проблеми автоматики та приладобудування : матеріали III Міжнарод. наук.-техн. конфер., 03-04 грудня 2020 р. Харків, 2020. С. 74-75.
37. Савиченко О. М. Рефлексія розвитку спортивних здібностей юнаків у ситуаціях самопорівняння та соціального порівняння. Наука і освіта : наук.-практ. журнал. 2014. № 5. С. 74-79.

38. Савиченко О. М. Теоретичне обґрунтування та емпіричне дослідження структури спортивних здібностей. Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. 2011. № 4. С. 243-251.

39. Савиченко О. М. Ціннісно-мотиваційні механізми розвитку спортивних здібностей. Ціннісно-мотиваційні механізми розвитку спортивних здібностей. 2007. № 12 (3). С. 233-238.

40. Савченко Б. Г., Даниленко А. В. Використання анкетування як методу соціологічного дослідження для аналізу потреб з підвищення кваліфікації управлінських кадрів. [Електронний ресурс]. Режим доступу : [http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/DeBu_2007_1\(1\)_32.pdf](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/DeBu_2007_1(1)_32.pdf).

41. Сергієнко В. П. Позашкільна рухова активність молодших школярів. Молодь та олімпійський рух: Збірник тез доповідей X Міжнародної наукової конференції, 24-25 травня 2017 року. Київ, 2017. С. 313-314.

42. Сидоренко П. І., Бондаренко Г. О., Куц С. О. Анатомія та фізіологія людини: підручник для студ. ВМНЗ I-II р. а. Київ : Медицина, 2012. 199 с.

43. Сучасні інтелектуальні технології функціональної медичної діагностики / Аврунін О. Г., Бодянський Є. В., Калашник М. В. та ін. Харків : ХНУРЕ, 2018. 248 с.

44. Твердохліб Ж. О., Погребенник Л. І. Рухливі ігри для сучасної школи. Київ, 2011. 312 с.

45. Філімонов В. І. Фізіологія людини. Київ : Медицина, 2010. 776 с.

46. Філіна В., Кутек Т. Удосконалення технічної підготовленості дзюдоїстів 10-11 років. Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. праць. 2017. С. 118-122.

47. Хуртенко О. В., Бортун Б. О. Структурні особливості формування мотивації до занять спортом у студентів. Теорія і практика сучасної психології. 2019. № 2. Т. 1. С. 119-123.

48. Циганенко О. І., Першегуба О. І., Склярова Н. А., Оксамитна Л. Ф. Проблема визначення біоритмології рухової активності спортсменів. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ : Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 4 (98). С. 175-178.

49. Шевцов С. М., Гончарук Н. Л., Путро Л. М. Деякі питання антропометрії для відбору та підготовки висококваліфікованих спортсменів. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2019. Вип. 2 (108). С.175-179.

50. Шевченко Ю. М. Українські народні рухливі ігри як основа полікультурної парадигми виховання зростаючої особистості в процесі інтеграції. Вісник Прикарпатського ун-ту. Педагогіка. Івано-Франківськ. 2018. Випуск 17/18. С. 143-148.

51. Шинкарук О. Відбір та орієнтація підготовки спортсменів у процесі багаторічного вдосконалення як наукова проблема. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2015. № 2. С. 16-28.

52. Шинкарук О., Сиваш І., Улан А. Особливості відбору дітей на початковому етапі спортивної підготовки. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2016. № 2 (34). С.110-115.

53. Шинкарук О. А. Теорія і методика підготовки спортсменів: управління, контроль, відбір, моделювання та прогнозування в олімпійському спорті : навч. посіб. Київ, 2013. 136 с.

54. Шинкарук О. Узагальнення досвіду організації відбору в олімпійському спорті. 2011 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://reposit.unisport.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/246/S4.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

55. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2007. Ч. 1. 272 с.

56. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2012. Ч.2. 304 с.

57. Шиян О. І. Освітня політика з питань забезпечення здорового способу життя учасників навчально-виховного процесу. «Спецпроект: аналіз наукових досліджень» : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції 30-31 травня 2013 р. Дніпропетровськ: Біла К. С., 2013. Т. 4. С. 5-8.